

Büyükşehir Belediyelerinin Kentsel Dirençlilik Algısının Stratejik Planlar Kapsamında Analizi: Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyeleri¹

Duygu Akyüz², İsmail Başaran^{3,4}

ÖZET

Günümüzde küresel alanda yaşanan hızlı nüfus artışı ve buna bağlı kentsel alandaki plansız ve sağlıksız yoğunlaşmanın çevre üzerinde baskılar oluşturduğu görülmektedir. Ayrıca kentsel çevrede insan ve diğer canlıların yaşamlarının sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyecek ve zararlara neden olacak durumlarda yaygınlık kazanmıştır. Bununla birlikte küresel iklim değişikliği, doğal ve insan kaynaklı felaketler olarak afetler, afet risk ve tehditleri gibi unsurların mekânsal yapılar ve yaşamsal alanlar olarak kentler üzerindeki olumsuz etkilerinde artışlar yaşanmaktadır. Bu durum kırılmalı ve savunmasız olan kentlerin yok olma riskine karşı dirençli hale getirmesinde oldukça önemlidir. Bu doğrultuda kentleri risk ve tehlikelere karşı hazır hale getirmek, mücadelecı yapısını geliştirmek, çeşitli önlemler almak, yeni koşullara uyum sağlamak, kent yönetiminde var olan yapıyı korumak ve kent güvenliğini geliştirmek gibi bütüncül, esnek, kapsayıcı, yerinde ve hızlı planlar oluşturmak ve politikalar ortaya koymak kentsel dirençliliği sağlamak ve geliştirmek açısından büyük öneme sahiptir. Bu hususta kent yönetiminde yer alan büyükşehir belediyelerinin orta ve uzun dönemli amaçları, performans ölçütleri ve hedeflerine ulaşabilmeleri açısından izlenecek yolları gösteren, yasal düzenlemelerle hazırlanması ve uygulanması yükümlü hale getirilen stratejik planların incelenmesi kilit role sahiptir. Çalışmanın amacı yerel yönetim birimi olarak belediyelerin ve özelde ise büyükşehir belediyelerinin kentsel dirençlilik algıları, farkındalık düzeyleri ve yürüttükleri faaliyetlerin ölçütlerini 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde hazırlanan stratejik planlarda değerlendirmektir. Bu kapsamda analiz yapılırken Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), Birleşmiş Milletler (BM) ve Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası kuruluşların kentsel dirençlilikle ilgili temel yaklaşımları dikkate alınmıştır. Çalışmada Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin 2020-2024 yılını kapsayan stratejik planları incelenmiştir. Çalışma kapsamında ilgili dokümanlar büyükşehir belediyelerinin web sitelerinden temin edilerek içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bilgiler ışığında değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kentsel Dirençlilik, Stratejik Plan, Manisa Büyükşehir Belediyesi, Muğla Büyükşehir Belediyesi.

¹ Bu çalışma, 11-13 Ekim 2023 tarihlerinde gerçekleşen 5. Uluslararası Afet ve Dirençlilik Kongresi'nde sözlü olarak sunulmuş "Büyükşehir Belediyelerinin Kentsel Dirençlilik Algısının Stratejik Planlar Kapsamında Analizi Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyeleri" başlıklı bildirinin gözden geçirilmiş, genişletilmiş ve yenilenmiş halidir.

² Doktorant, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, SBE, Kamu Yönetimi ABD, Muğla, ORCID: 0000-0001-5333-4344.

³ İletişim Yazarı: ismailbasaran74@gmail.com

⁴ Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, Manisa, ORCID: 0000-0002-3792-8035.

Analysis of Urban Resilience Perception of Metropolitan Municipalities in the Scope of Strategic Plans: Manisa And Muğla Metropolitan Municipalities

ABSTRACT

Today, it is seen that the rapid population growth in the global arena and the unplanned and unhealthy concentration in the urban area due to this, create pressures on the environment. In addition, it has become widespread in situations that will negatively affect the sustainability of the lives of humans and other living things in the urban environment and cause damages. However, there is an increase in the negative impacts of factors such as global climate change, disasters as natural and man-made disasters, disaster risks and threats on cities as spatial structures and living spaces. This situation is very important in making fragile and vulnerable cities resistant to the risk of extinction. In this direction, it is of great importance in terms of ensuring and improving urban resilience to formulate holistic, flexible, inclusive, appropriate and rapid plans and policies such as making cities ready for risks and hazards, improving their combative structure, taking various measures, adapting to new conditions, protecting the existing structure in urban management and improving urban security. In this respect, analysing the strategic plans, which are obliged to be prepared and implemented by legal regulations and which show the ways to be followed in terms of achieving the medium and long term goals, performance criteria and targets of metropolitan municipalities involved in urban management, has a key role. The aim of the study is to evaluate the perceptions of urban resilience, awareness levels and the criteria of the activities carried out by municipalities as a local government unit and metropolitan municipalities in particular in the strategic plans prepared to cover a 5-year period. In this context, the basic approaches of international organisations such as the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), the United Nations (UN) and the World Bank (WB) on urban resilience have been taken into account during the analysis. In the study, the strategic plans of Manisa and Muğla Metropolitan Municipalities covering the years 2020-2024 were analysed. Within the scope of the study, relevant documents were obtained from the websites of metropolitan municipalities and analysed by content analysis method. Evaluations were made in the light of the information obtained.

Keywords: *Urban, Urban Resilience, Strategic Plan, Manisa Metropolitan Municipality, Muğla Metropolitan Municipality.*

1. GİRİŞ

Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de gittikçe etkisi daha fazla hissedilen hızlı nüfus artışı ve artan nüfusun varlığı kentsel hayatta daha görünür durumdadır. Kentsel nüfustaki artışa bağlı olarak kentsel kapasitesinin aynı oranda artmaması bu yerleşim alanlarında birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Doğal ve insan kaynaklı afetler, iklim değişikliği, ekosistemin bilinçsizce tüketimi ve çevre üzerinde artan baskılardan dolayı oluşan çevre sorunları gerek ekonomik sıkıntılar, salgın hastalıklar, yoksulluk ve barınma, gerekse ulaşım, beslenme, altyapı ve üstyapı hizmetlerindeki yoksunluk gibi yaşamsal sürdürülebilirliği tehdit eden, tehlike ve riskleri doğuran, tür ve sayılarında günden güne artışa neden olan bu sorunlarla küresel, bölgesel ve yerel ölçekte karşı karşıya kalınmaktadır. Ortaya çıkan bu sorunları gidermek, kent yönetimini bu sorunlara karşı

hazırlıklı hale getirmek, ortaya çıkabilecek yeni risk ve tehditleri tespit ederek onlara karşı hem mücadeleci olmak hem de yeni koşullara uyum sağlayabilecek nitelikler kazandırmak, yerel düzeydeki halkın istek ve beklentilerine uygun çözümler üretmek ve bu çözümleri geliştirmek, kent yönetimindeki mevcut yapının kesintiye uğramadan sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla etkin etkili, yerinde, esnek, ivedi, ihtiyaç ve beklentilere uygun adil, doğru, bütüncül ve uygun plan ve politikalar oluşturmak ve bunları uygulamak, yaşamsal alanlar olarak kentlere dirençlilik kazandırmak ve kentlerin direncini artırmak açısından hayati öneme sahiptir.

Bu doğrultuda kent yönetiminde yer alan büyükşehir belediyelerinin orta ve uzun dönemli amaçları ve alt hedefleri, temel ilkeleri, faaliyetleri, performans ölçütleri ve hedeflerine erişilebilmeleri için ne tür yolların oluşturulacağı ve bunların izleneceğini ortaya konulmasını sağlayan, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrolü Kanunu ile yasal zemine kavuşturulan ve bu Kanun çerçevesinde 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde hazırlanan, uygulanan ve zorunlu kılınan stratejik planların analizi oldukça önemlidir.

Bu çalışmanın amacı bir yerel yönetim birimi olarak belediyelerin ve özelde ise büyükşehir belediyelerinin kentsel dirençlilik algıları, farkındalık düzeyleri ve yürüttükleri faaliyetlerin ölçütlerini stratejik planlar üzerinden tespit etmek ve değerlendirmektir. Söz konusu bu amaç doğrultusunda incelemeler yapılırken gerek Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD), gerek Birleşmiş Milletler (BM) gerekse Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası kuruluşlar tarafından temel alınan kentsel dirençlilikle ilgili yaklaşımlar dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda çalışmada Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin 2020-2024 yılını kapsayan ve yayımlanan stratejik planları, bahsi geçen çalışmanın amacı ekseninde analiz edilecektir. Çalışma kapsamında her iki büyükşehir belediyesinin ilgili dokümanları içerik analizi yöntemiyle incelenecektir. Bu doğrultuda stratejik planlar büyükşehir belediyelerinin web sitelerinden temin edilecek ve büyükşehir belediyelerinin web sitesinde yer almayan ilgili dokümanlar ise Kamu İdareleri için Stratejik Planı web sayfasından yararlanılacaktır. Bu kapsamda analiz sonucu elde edilen bilgilerle çalışmanın amacına uygun değerlendirmeler de bulunulacaktır.

2. KENT, KENTSEL DİRENÇLİLİK VE KENTSEL DİRENÇLİLİK BOYUTLARI

Kentler, tarihsel gelişim süreci içerisinde insanların yaşamlarını sürdürdüğü, toplumların ekonomik, sosyal, teknolojik ve siyasal gibi konularda değişim ve dönüşüm yaşadığı mekânsal yapılardır (Çiftçi, 2022; Keleş, 2020). Ortaya çıkan değişim ve dönüşüm ekseninde mekânsal yapı olarak kentlerin yapısı da zaman içinde değişmektedir. 19. yüzyılla büyüme sürecine giren kentler, 21. yüzyıldan itibaren gerek coğrafi gerekse nüfus artışı olarak büyüme, yoğunlaşma ve gelişme sürecini devam ettirmiştir. Bununla birlikte kentsel alanda artan yoğunlaşma ve gelişmeye bağlı olarak çevre üzerinde artan baskılardan ötürü ortaya çıkan çevre sorunları (Başaran ve Akyüz, 2022), altyapı ve üstyapı yetersizliği, salgın hastalıklar, sağlıksız konut alanları, afetler gibi yeni sorunlar ve durumlar güvenli, sağlıklı ve yaşamsal sürdürülebilirliği olumsuz yönde etkileyerek hem kırılabilirliği artıran hem de risk ve tehlike yaratan unsurlar haline gelmiştir (Yalçın, 2023). Ayrıca

sanayileşmenin etkisine bağlı kentsel alanlardaki istihdamın artmış ve kentlerin ekonomk gelişmesi sadece nüfus yoğunluğunu değil aynı zamanda sera gazı salınımı arttırmış, ormanlık alanları azaltmış ve çarpık kentleşmeye de neden olarak kentleri afet risk ve tehlikelerine karşı daha kırılgan ve zarar görebilir hale getirmiştir (Şen, 2023). Hal böyle olunca yaşamsal alanlar olarak kentsel mekânların direncini artırmak için yapılan ve yapılacak çalışmalar hayati öneme sahiptir.

Direnç kavramı, kavramsal olarak kaynağını biyoloji ve ekosistem bilimlerinden almakla beraber risk yönetimi, sürdürülebilirlik, iklim değişikliği (Tuğaç, 2019: 988), sosyal psikoloji ve sağlık gibi farklı disiplinlerde farklı anlamlarda yaygın olarak kullanılmaktadır (Yalçın, 2023). Bu kavram ilk olarak Holling tarafından 1970'li yıllarda ekolojik literatürde ekolojik sistemlerin değişimlerine karşı kullanılmıştır (Bilik, 2024). Buna göre bu kavram, belirli bir bozulma ve kırılganlık sonrası toparlanmak ve dengeyi yeniden sağlamak için sistemlerin verimliliğini ön plana çıkarmış ve dengeyi sağlamak için gerek planlama ve tasarım gerekse yönetim stratejilerinin teşviki olarak açıklanmıştır. Buna ek olarak bir sistemin değişim ve dönüşüm sonrası mevcut durumlarını koruyabilmeleri ve denge durumlarını sürdürebilmeleri kapasitesi olarak da ifade edilmiştir (Holling 1973'ten aktaran Kaya ve Yaylı, 2023). Benzer bir tanımlamaya göre direnç kavramı, bir sistem içerisinde geçici rahatsızlık sonrası dengeye geri gelebilme yeteneği (Altunışık ve Tufan Emni, 2024) veya sistemdeki beklenmeyen olay, risk ve değişkenlerine karşı, olumsuz etkilerinin önüne geçmek veya etkilerini azaltmak amacıyla cevap verme yeteneğidir (Bilik, 2024). Bu anlamda direnç kavramı, bir sistemin yaşadığı şok veya yaralanmaya karşı hızlı iyileşme kabiliyetidir (Albayrak ve Bostancı, 2023). Ayrıca direnç kavramı, 1990'lı yılların ortalarında afet risk azaltma çalışmaları kapsamında kullanırken 2000'li yıllardan itibaren iklim değişikliğine uyum sağlama çalışmalarında da kullanılmaya başlanmıştır (Dinçer ve Yalçın Erçoşkun, 2021).

Direnç kavramı, son yıllarda kentsel alanla ilişkilendirilerek kent bilimleri literatüründe de sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır (Yalçın, 2023). Kentsel dirençlilik olarak ifade edilen bu olgu üzerinde birden fazla tanımlama bulunmaktadır. Bunlardan biri kentsel sistemde yaşanan şok, travma ve stresin kentsel fonksiyonların sürdürülebilirliği için ekonomik, toplumsal, çevresel ve kurumsal düzeyde başarılı şekilde atlatılması ile gelecekte meydana gelebilecek her türlü risk ve tehlikelere ivedi çözümler üreten, kapasiteyi ve koşulları uyarlayarak geliştiren, uyum sağlayan ve dönüştürme yeteneği anlamını taşımaktadır (Tuğaç, 2019). Bir diğer tanımlamaya göre kentlerin çeşitli şoklar ve stresler karşısında ayakta kalıp direnebilmesi ve tehlike karşısında hızlı bir şekilde denge durumuna dönebilme yeteneğidir (Bilik 2024). Başka bir tanımlamada ise kentsel dirençlilik, doğal afet, ekonomik kriz, düzensiz ve plansız artan nüfusa bağlı salgın hastalıklar, tehlikeler, riskler ve afetlerden kurtulma, bu durumları azaltmaya ve uyum sağlamaya yönelik çeşitli kriterler dikkate alınarak etkin ve bütüncül stratejilerin belirlenmesi, kapasitelerin geliştirilmesi ve etkili bir şekilde yürütülmesidir (Öztürk ve Demirel, 2022). Kentsel sistemler içinde meydana gelen olumsuz durumların etkileri, büyüklüğü veya ne kadar sıklıkla meydana geldiği durumlar karşısında kentsel uyum ve gelişmenin devam

edebilmesi, toplumun, topluluğun veya kurumların görevlerini ve işlevlerini sürdürebilmesi yeteneğidir (Kayar ve Kutlu, 2022). Ayrıca kent sistemindeki her türlü tehlikeleri öğrenme, tehlikeyi bertaraf etmek için hazırlıklı olma, uyum sağlama ile tehlikenin her türlü etkilerine karşı dayanıklı, verimli, etkin ve zamanında yanıt verme (Jabareen, 2013) ile kentsel alandaki etkilerin şiddeti ve büyüklüğünü belirli bir seviyede bulundurmaya başarma kabiliyetidir (Figueiredo vd., 2018). Bu tanımlar doğrultusunda kentsel dirençlilik, kırılğan, sabit ve kararlı bir durumu ortadan kaldırarak gelişme karşısında uyum ve değişim sürecini içeren, mevcut yapının onarımını sağlayan, sistemlerin bütünlüğünü koruyan, gerektiğinde koşulları dönüştüren ve iyileştiren, esneyerek yeni durum uyum sağlayabilen kapasite veya kabiliyettir. Bu çerçeve göz önünde bulundurulduğunda kentsel dirençlilik çok boyutlu ve çok yönlü bir olgu olmasından kaynaklı birtakım temel özellikleri bulunmaktadır. Bu temel özelliklerin gösterimi Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Kentsel Dirençliliğin Temel Özellikleri

Özellik	Açıklama
Fazlalık	Bileşenlerden birinin arızalanması halinde sistemin devamlılığı için işlevsel olarak benzer birkaç bileşenin varlığıdır.
Çeşitlilik	Farklı tehditlere karşı sistemi korumak için işlevsel olarak çeşitli bazı bileşenlerin mevcudiyetidir.
Verimlilik	Sistemin hem dinamik hem de statik işleyişi arasındaki olumlu ilişkisidir.
Sağlamlık	Saldırı gibi dış güçlere karşı kayıp yaşamadan direnme kabiliyetidir.
Bağlantılı Olma	Destek ve karşılıklı etkileşim için sistem bileşenlerinin mevcudiyetidir.
Adaptasyon	Geçmiş dönemdeki tecrübelerden yararlanılarak öğrenme ve değişime esnek olma kabiliyetidir.
Zengin Kaynaklı	Kesintilere ve etkilerine cevap vermek için kaynakların ivedi olarak yer değiştirebilecek şekilde olmasıdır.
Bağımsızlık	Harici fiziksel müdahaleye gerek duymadan afet sonrası çalışmanın sürekliliği kabiliyetidir.
Yenilikçilik	Şok veya stres durumunda, sistemin hedeflere ulaşması ve gereksinimlerini gidermesinde çeşitli yolları ivedi olarak bulma kabiliyetidir.
Sosyal İçerme	En savunmasız gruplar başta olmak üzere toplulukların, süreçlerin ve planların geliştirilmesinde istişare ve katılımın geniş kapsamlı olacak şekilde geliştirilmesidir.
Entegrasyon	Kentsel sistemlerde hem daha güçlü karar vermeyi teşvik etmekte hem de katılımcıların ortak sonuç için işbirlikçi içinde birbirlerinin desteklenmesine yardımcı olmaktadır.

Kaynak: Ribeiro ve Gonçalves, 2019’dan aktaran Kemeç, 2022.

Kentsel dirençlilik dört kategori altında bütüncül olarak analiz edilmektedir. Bunlar kentsel ekolojik dirençlilik, kentsel tehlikeler ve afet riskinin azaltılması, kentsel ve bölgesel

ekonomilerin dirençliliği ile kentsel yönetim ve kurumlar aracılığıyla dirençliliğin teşviki biçimindedir (Kemeç, 2022). Bunlardan ilk olarak ele aldığımız kentsel ekolojik dirençlilikte, kentsel dirençlilik olgusu, kent ya da kentsel sistemin, yapısını, kimliğini ve temel süreçlerini korurken rahatsızlıkları ve kırılma noktalarını şok veya strese karşı dayanıklı hale getirmek ve belirsizlik durumunda ise ekosistem hizmetlerini devam ettirebilecek şekilde kullanmaları gerektiğine odaklanılmaktadır. İkinci olarak kentsel tehlikeler ve afet riskinin azaltılmasına bakıldığında kentsel alandaki alta yapı sistemlerinin doğal veya insan kaynaklı tehlike ve risklerine karşı etkin, etkili ve ivedi olarak kurtulma kapasitesinin artırılması ön planda tutulmaktadır. Üçüncü olarak kentsel ve bölgesel ekonomilerin dirençliliğinde ise konum ve yerler arasında dirençliliğin eşit olarak neden dağılmadığı ile dirençliliğin uzun dönemli büyümesi arasındaki bağlantıları analiz etmektedir. Dördüncü ve son olarak kentsel yönetim ve kurumlar aracılığıyla dirençliliğin teşvikinde de dirençlilik düşüncesinin oluşturulan yeni sosyal sözleşmeler gibi iklim değişimine uyum sağlamasını teşvik etmek amacıyla geliştirilen yönetim mekânizmalarının gelişimini nasıl etkileyebileceği üzerinde durulmaktadır (Leichenko 2011'den aktaran Kemeç, 2022).

Kentsel dirençlilik için yazın incelendiğinde bu konuya ilişkin çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bu çalışmalardan biri Rockefeller Vakfı ve ARUP şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir. Rockefeller Vakfı ve ARUP şirketi hem Dirençli Kent Çerçevesi'ni oluşturmuş hem de 100 Dirençli Kent Hareketi'ni başlatmıştır. Böylece kentlerin dirençlilik düzeylerinin ne olduğu ile kendini gösterme şeklinin nasıl olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte her kentin kendine özgü ve farklı şekilde dirençliliğinin olduğunu varsaymaktadır. Bu kapsamda kentsel dirençlilik için kentlerin sağlık ve esenlik, ekonomi ve toplum, alt yapı ve çevre ile liderlik ve strateji olmak üzere dört boyutta ele almaktadır. Ayrıca kentsel dirençlilik için bu dört boyut çatısı altında da birbirinden farklı alt ölçütler düzenlenmiştir. Bu ölçütler ise kendi içinde 12 hedef, 52 gösterge ve 7 nitelik şeklinde değerlendirilmektedir (URL-1, 2024).

Birleşmiş Milletler, Dünya Bankası ve OECD gibi uluslararası kuruluşlar, kentsel dirençliliğe ilişkin çalışmaları ele almaya devam etmiştir. Bu uluslararası kuruluşlar kentsel dirençlilik olgusunu ekonomik, sosyal, kurumsal ve çevresel boyutlar şeklinde bütünlük ve çok boyutlu olarak değerlendirilmektedirler. Ayrıca kentsel dirençliliğin artırılmasında etkin ve nitelikli politikaların oluşturulması ile faaliyetlerin sağlıklı ve güvenilir şekilde uygulanmasıyla gerçekleşeceğini gerekli kılmaktadırlar. Bu hususta OECD tarafından yayınlanan "Resilient Cities" adlı raporda kentlerin hedeflerini belirleme ve buna uygun planlar hazırlamalarını kolaylaştıracak iyi uygulama örneklerine yer verilmiştir. Ayrıca kentlerin hem ekonomik olarak büyümesini teşvik etmekte hem de kentlerde yaşamlarını sürdüren insan ve toplulukların esenliklerini artırarak kentsel sistemde meydana gelebilecek şoklara karşı cevapların ne tür ve nasıl verileceği ön planda tutulmaktadır (URL-2, 2024).

Birleşmiş Milletler Afet Azaltma Stratejisi, "Esnek Kent Oluşturma" adında bir kampanya başlatmıştır. Bu kampanyayı ise esnek ve sürdürülebilir kentsel topluluklar doğrultusunda hazırlamıştır. Bu kampanyayla yerel yönetimleri katılıma davet ederek kentleri hem esnek

hale getirmeyi hem de kentlerin dayanıklılığını geliştirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca 2005-2015 Hyogo Çerçeve Programı'na benzer stratejileri izleyerek kentleri bu stratejiler ekseninde geliştirmeyi hedeflemiştir (Ulusların ve Topulukların Afetlere Karşı Dayanıklılığının Geliştirilmesi-UNISDR, 2010). Yine Birleşmiş Milletler tarafından Şehirleri Dirençli Hale Getirmek 2023 (The Making Cities Resilient 2030) olarak başlatılan girişimin temel hedefi, kentlerin güvenli, sürdürülebilir, kapsayıcı ve dirençli olmasını 2030 yılına kadar tamamlamaktadır. Aynı zamanda kentlerin risk ve tehlike anlayışını geliştirmek, yerel seviyedeki afet risklerinin azaltılması ile dirençliliğine ilişkin bulunan vaatleri güvence altına almak; kentsel dirençliliği geliştirmeye ilişkin yerel plan, program ve stratejileri oluşturarak kentlerin mevcut kapasitesini yükseltmek ve güçlendirmek ile yerel plan, program ve stratejileri dirençlilik çerçevesinde geliştirerek kentleri desteklemesi de belirlenen stratejik hedefler arasında yer almaktadır (URL-3, 2024).

Dünya Bankası ile Küresel Afet Azaltma ve İyileştirme Tesisi (Global Facility for Disaster Reduction and Recovery-GFDRR) arasında yapılan ortaklık sonucu Kentsel Dirençlilik Programı (City Resilience Program-CRP) adıyla bir program hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Programın temel amacı, afetler ve iklim değişikliğinin olumsuz etkilerini azaltmak için planlama ve kentleri bu amaç doğrultusunda dirençli ve dayanıklı hale getirmek ve böylece kentlerdeki kayıpları en aza indirmek, kentlerin ekonomik ve sosyal mahiyetini ortaya koymak ve kentleri insanların yaşamlarını kurtarmaya yönelik dayanıklılığını oluşturmaktır. Aynı zamanda kent seviyesinde uygulanabilir projeler için altyapıyı oluşturmak, geliştirmek ve dolayısıyla kentsel dayanıklılığı sağlamaktır. Bunun için kentsel sistemi uzun dönemli, bütüncül, çok disiplinli ekonomik kapasite ve teknik hizmetleri geliştirmeyi gerekli görmektedir (URL-4, 2024; URL-5, 2024). Bu bağlamda kentlerin dirençliliği gerek planlama gerek ekonomik gerekse ortaklık etrafında oluşturulabileceğini söylemek mümkündür.

Kentsel sistemi dirençli hale getirmek için uluslararası ölçekler yanında ulusal ölçekte ve özellikle yerel düzeydeki yönetimin bahsi geçen konu eksenindeki rolü oldukça önemlidir. Bu doğrultuda kent yönetimleri olarak belediyeler ve özelde ise büyükşehir belediyelerinin yarınını şekillendiren yol haritası olarak 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde hazırlanan stratejik planların kentsel dirençlilik konusuna yer vermeleri büyük öneme sahiptir.

3. STRATEJİK YÖNETİM VE STRATEJİK PLAN

Strateji kavramı, esas itibarıyla askeri bir kavram olarak ortaya çıkarak (Eryılmaz, 2019) savaş sanatı, savaş seferberliğinin planlanması ve yönetilmesi sanatı anlamlarını taşımaktadır (Parlak, 2011). Bu anlamın yanında strateji kavramı, bir alanda belirlenen amaca ulaşmak için izlenecek yollardaki eylem birliği ve bu eylemi yönetme sanatıdır. Diğer bir ifadeyle strateji, önceden oluşturulan amaç ve hedeflere erişmek için belirli araçların, bu amaç ekseninde kullanılması için izlenecek yol ve yöntemlerdir (Akyüz ve Coşkun, 2023). Bir örgüt açısından strateji kavramı, amaç ve hedeflere ulaşmak için alınan önlemler, belirtilen düzenlemeler ve takip edilen yolların bütünü olarak ifade edilmektedir (Coşkun ve Pank Yıldırım, 2018). Ayrıca uzun dönemli etki oluşturmasını öngördüğü için

amaç ve hedeflerine göre bütüncül karar verme ve planlı hareket etme sanatıdır. Dolayısıyla strateji örgütlerin amaç ve hedeflerine ulaşmaları için oluşturulan plan ve eldeki kaynakların rasyonel şekilde kullanılmasını sağlayan (Chandler, 1984), hareket etme yönünü belirleyen ve bunun için gerekli düzenleyen (Dinçer, 2013) ve böylece örgütün yarını için geleceğini şekillendiren yol haritasıdır.

Dünyada özellikle 1970'lerden itibaren yaşanan ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmelerle (Parlak ve Doğan, 2021) yönetim alanında kullanılmaya başlayan strateji, bir örgütün amaçlarına ulaşmak için takip edeceği yolların bütünüdür. Bu bağlamda strateji, büyüyen ve gelişen örgütlerin, karşılaştıkları sorunları çözebilmek (Eryılmaz, 2019), rakiplerine karşı rekabet sağlayabilmek ve bunu geliştirmek için stratejik yönetim anlayışını ortaya çıkarmıştır (Aktan, 2008). Stratejik yönetim, bir örgütün geleceğe yönelik amaç ve hedeflerini belirlemek (Güçlü, 2003), bunlara nasıl ulaşılacağını ortaya koymak (Bryson, 1995) ve bunları gerçekleştirmek için gerekli olan faaliyetleri oluşturmak (Güçlü, 2003), ortaya çıkabilecek sorunlara karşı etkili çözümler üretmek (Demirel ve Kabasakal, 2023) ve eylemleri formüle etmek (Çelik, 1994), planlamalar yapmak ve uygulanmasını sağlamak (Baryy, 1986; Parlak, 2011) ile örgütün iç ve dış çevresinin sistematik olarak incelemektir (Bracker, 1980).

Stratejik yönetimin önemli bir parçası stratejik planlamadır. Yönetim faaliyetlerinin etkinliği açısından önemli mahiyete sahip olan planlama, bir sonuca ulaşmak için kaynakların en verimli şekilde kullanılmasıdır (Coşkun ve Pank Yıldırım, 2018). Stratejik planlama, stratejik yönetiminin bir unsuru olarak örgütün kimliğini ortaya koyarak neyi neden yaptığını şekillendiren, açıklığa kavuşturan ve geleceğini ise bugünden tasarlama fırsatı sunan bir araçtır (Tufan Emimi, 2021). Stratejik planlama, örgütlerin mevcut durumu, misyon ve kuruluş ilkelerinden hareketle geleceğe yönelik vizyon oluşturmak ve bu vizyona göre hedefler belirlemek ve birbirinden farklı göstergeler oluşturarak izleme, analiz etme ve değerlendirmeyi ifade etmektedir (Dursun, 2004). Stratejik planlama, istenilen ve ulaşılabilir bir geleceği önceden ve bilimsel yöntemlerle belirlemek, gereksinim ve kaynakları göz önünde bulundurarak faaliyetleri önem ve öncelik sırasına göre düzenlemek, gelecekte nelerin, nerede, nasıl ve kimler tarafından yapılacağını belirten, amaç, hedef, ilke, sorumluluk, görev ve yetkileri belirtmektedir (Ar, 1996). Ayrıca örgütün iç ve dış çevresini de analiz ederek değerlendirmeler yapmasıdır. Bu çerçevede stratejik planlama, örgütlerin yarını için mevcut düzenlenmelerin değişiklik yapılarak amaç ve hedeflere etkin ve etkili şekilde ulaşılması için yeni olanakların araştırılmasıyla (R.david vd., 2023)daha iyi bir performans sergileyerek (Tufan Emimi, 2021) başarılı bir sonuç ortaya koyabilecektir. Bununla birlikte örgütün üst düzey kademeleri tarafından planın benimsenmesi, örgüt içinde örgüt kültürünün oluşturulması ile buna uyumun sağlanması, örgütteki düzenlemelerin uygulanabilir şekilde olması (Coşkun ve Almalı, 2020), dış çevredeki değişim, gelişim ve dönüşümün takip edilerek olası ortaya çıkabilecek yeni duruma göre neler olabileceğinin tahmin edilmesi (Dinçer, 2013), belirsizliğe yön verilmesi (Tufan Emimi, 2021), performansı belirleyen planlama ve uygulama

faaliyetlerinin etkinlik, şeffaflık, yerindelik ve hizmet kalitesi gibi enstrümanların kullanımına bağlıdır (Çomaklı vd., 2007).

Türkiye’de stratejik planın gündeme gelmesi 2000’li yıllarda kamu yönetimi alanında yapılan reform çalışmaları doğrultusunda gerçekleşmiştir. Bu kapsamda ilk olarak karşımıza Dünya Bankası ile 2001 yılında imzalanan 1. Program Amaçlı Mali ve Kamu Sektörü Uyum Kredi Anlaşması (PEPSAL-1) çıkmaktadır (Kerman vd., 2012). İkinci olarak ise bütün kamu kurum ve kuruluşları için geçerli bir stratejik plan hazırlanması ve uygulanması için somut adım 2003 yılında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile gerçekleşmiştir. 5018 sayılı Kanun’un 9. maddesinde kamu kurum ve kuruluşlarının stratejik plan hazırlamasına ilişkin detaylandırılmış hükmü bulunmaktadır. Anılan bu madde doğrultusunda kamu idareleri arasında bulunan yerel yönetimler olarak il özel idaresi, belediye ve büyükşehir belediyelerinin stratejik plan yapma zorunluluğu bulunmaktadır (Akyüz ve Coşkun, 2023). Bunun yanında stratejik planlamaya ilişkin yasal düzenlemeler arasında 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun ilgili hükümlerinde de yer verilmiştir. 5393 sayılı Kanun’un 41. maddesine göre nüfusu 50.000 ve üzerinde olan tüm belediyelerin stratejik plan hazırlama yükümlülüğü kapsamlı bir şekilde düzenlenmiştir. Sözü edilen bu maddede stratejik planların, mahalli idareler seçimini takiben altı ay içinde hazırlanacağı ve belediye meclisinin kabulüyle yürürlüğe gireceğine yer verilmiştir. Ayrıca planın hazırlanmasında belediye meclisinin yanı sıra üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ile meslek odalarının görüşlerinin alınacağı ve böylece katılımcı yöntemler kullanılarak stratejik plandan bahsedilmektedir (Akyüz ve Başaran, 2023).

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun diğer hükümleri de stratejik planlamayı içermektedir. Bu doğrultuda Kanun’da “*Meclisin görev ve yetkileri*” başlığı altında düzenlenen 18. maddesinde stratejik plana ilişkin görüşmelerin ve kabul edilmesinin belediye meclisi tarafından gerçekleşeceğinden bahsedilmektedir. “*Encümenin görev ve yetkileri*” başlığı altında yer alan 34. maddede de belediye encümenin stratejik plan için görüş bildireceğinden söz edilmektedir. Yine aynı Kanun’da “*Belediye başkanının görev ve yetkileri*” başlığı altında düzenlenen 38.maddesinde belediye başkanının, belediyeyi stratejik planda belirtilen yol ve yöntemlere uygun olacak şekilde yönetmesini içermektedir. Ayrıca kamu idaresi olarak yerel yönetimlerin her yıl sonu yayınladıkları faaliyet raporlarına ilişkin olarak diğer ifade ile bir yılı kapsayacak şekilde hazırlanan ve yayınlanan faaliyet raporlarındaki faaliyetlerin stratejik plana göre yürütülmesinden bahsedilmektedir. Buna ilişkin düzenleme 5393 sayılı Kanun’un “*Faaliyet Raporu*” başlığı altında yer alan 56. maddesinde bulunmaktadır. “*Belediye bütçesi*” başlığı altında düzenlenen 61. maddeye göre, belediye bütçesinin stratejik plana uygun olarak hazırlanacağından söz edilmektedir (5393 sayılı Kanun, 2005).

Stratejik planlamaya ilişkin düzenlenen ve yukarıda yer verilen yasal düzenlemeler yanında başka düzenlemeler de yapılmıştır. Bu düzenlemeler arasında yer alan ve Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) tarafından 2006 yılında çıkarılan Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’tir. 2011 yılında DPT kaldırılmış ve yerine

Kalkınma Bakanlığı kurulmuştur. Stratejik planlamaya ilişkin görev, yetki ve sorumluluklar DPT iken bu bakanlığın kurulmasıyla buraya aktarılmıştır. Türkiye’de yeni hükümet sistemine 2018 yılında geçilmesiyle beraber stratejik planlamaya ilişkin yeni düzenlemeler yapılmıştır. Bu doğrultuda 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁵ ile Strateji ve Bütçe Başkanlığı kurularak stratejik planlamaya ilişkin görev, yetki ve sorumluluklar bu Başkanlığa aktarılmıştır (Coşkun ve Pank Yıldırım, 2018: 6). 13 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin⁶ yayınlanmasıyla beraber stratejik planlamaya ilişkin düzenlemeler Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları İle Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik olarak tek çatı altında toplanmıştır (Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu, 2021). Bu Yönetmelik stratejik planların hazırlanmasına dair kapsayıcı bilgileri içermektedir. Diğer bir düzenleme olarak 2019 yılında Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan Belediyeler İçin Stratejik Plan Hazırlama Rehberi’dir. Bu Rehber, belediyelere stratejik planı hazırlama, uygulama ve değerlendirme konusunda yol gösterici olarak katkı sağlamaktadır.

4. MANİSA VE MUĞLA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN STRATEJİK PLANLARINI KENTSEL DİRENÇLİLİK KAPSAMINDA ANALİZİ

Bu başlık altında çalışmanın amacı ekseninde 2012 yılına kadar varlığını il belediyesi olarak sürdüren ve 2012 yılında 6360 sayılı Kanun⁷ ile büyükşehir kimliği kazanan Manisa ve Muğla’nın, büyükşehir belediyeleri statüsüyle ikinci olarak hazırladıkları ve günümüzde de yürürlükte olan stratejik planlar analiz edilecektir. Bu kapsamda çalışma 2020-2024 yıllarını içeren stratejik planlarla sınırlandırılmıştır. Ayrıca Muğla Büyükşehir Belediyesi’nin 2020-2024 yılı stratejik planının 2022 yılında güncellenmiş versiyonu çalışmada dikkate alınmıştır. Çalışmada Manisa büyükşehir belediyesinin stratejik planı büyükşehir belediyesinin web sayfasında yer almadığı için Kamuda Stratejik Planı⁸ web sayfasından temin edilmiştir (URL-6, 2024). Muğla Büyükşehir Belediyesi’nin stratejik planı ise güncellenmiş haliyle web sayfası kullanılarak elde edilmiştir.

Kentsel dirençlilik boyutları olarak ekonomik dirençlilik, çevresel dirençlilik, toplumsal dirençlilik ve yönetsel dirençlilik olarak çalışmada alt başlıklar halinde incelenmiştir. Ayrıca her bir alt başlık kendi içinde de alt ölçütlere ayrılarak her iki büyükşehir belediyesinin stratejik planında ortaya konulan amaç ve hedefler, bu ölçütler çerçevesinde incelenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

4.1. Ekonomik Dirençlilik

⁵ 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi: 10/7/2018 Resmî Gazete Sayısı: 30474.

⁶ 13 Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, Yayımlandığı Resmî Gazete Tarihi: 24/7/2018 Resmî Gazete Sayısı: 30488.

⁷ On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Resmî Gazete Tarihi: 06.12.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28489.

⁸ Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı’nın kurumsal web sayfası <http://www.sp.gov.tr/tr/> olarak hazırlanan ve yayınlanan stratejik planlar ulaşılabilir.

Kentlerin ekonomik anlamda gelişim göstermesi, kentsel yapının dirençliliğine sağlanmasına yardımcı olmakla beraber kilit rolü bulunmaktadır. Bu kapsamda kentlerdeki sektörel çeşitliliğin artması, sanayi kollarının farklılaşması, iş olanaklarının farklı türlerde teşvik edilmesi, işgücü ve mesleki beceri kazandırmanın nitelikli hale gelmesi, yenilikçi ve teknolojik gelişmelere açık erişimin olması, hane halkının alım gücü olarak harcanabilir öz gelirlerin artışının sağlanmasına yardımcı olan bu unsurlar etkili olmaktadır. Bunun yanı sıra kentsel alanda yaşamlarını idame ettiren insan ve toplulukların refahının artırılmasında ve yaşam kalitesinin yükseltilmesinde katkı sağlamaktadır. Ayrıca kentsel yerel ekonominin güçlü olması, kentin istikrarlı kalkınması ve gelişimi açısından gerek programların oluşturulması gerek hizmetlerin sağlanması gerekse önlemlerin planlı şekilde gerçekleştirilmesindeki oldukça önemlidir (URL-7, 2024).

Bu alt başlık altında ekonomik dirençlilik kendi içinde de alt ölçütlere ayrılmıştır. Bu ölçütler ise “yerel istihdam alanlarının oluşturulması, yerel iş geliştirme teşvikleri, mesleki beceri kazandırma eğitimleri, sektörel çeşitliliğin artması hedefleri ve öz gelirlerin artırılması” biçimindedir (Yaylı ve Kaya, 2023).

Tablo 2. Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Ekonomik Dirençlilik

Ekonomik Dirençlilik Alt Başlıklar	Manisa Büyükşehir Belediyesi	Muğla Büyükşehir Belediyesi
1. Yerel istihdam alanlarının oluşturulması	X	X
2. Yerel iş geliştirme teşvikleri	H-2.1: Tarımda suyun verimli kullanılması için sulama politikalarını oluşturmak, tarımsal sulama tesislerinin kurulması ve işletilmesi için uygun altyapıyı sağlamak, H-2.2: Hayvansal ürünlerde verimliliğin ve kalitenin artırılması amacıyla hayvancılığı geliştirmek, H-2.3: Manisa'nın coğrafi özelliklerine göre il genelinde tarımsal ürün çeşitliliğini ve verimliliğini artırmak, H-2.4: Tarıma dayalı sanayiye ve teknolojik yatırımları teşvik ederek kırsalda gelir artırıcı katma değerli üretimi artırmak, mekânsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ile kırsaldan kente olan göçü azaltmak, H-2.5: Bitkisel ve hayvansal üretimde çeşitliliğin, verimliliğin, kalitenin artırılması ve bilinçli tarım uygulamalarının	H-6.1: Muğla turizmını geliştirmek için yapılan faaliyetleri artırmak ve bu konuda faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlara destek vermek, H-6.2: Her yıl en az 1 alternatif veya yöresel tarım ve hayvancılık ürünün yetiştirilmesini sağlamak,

	yaygınlaştırılması amacıyla faaliyetler düzenlemek,	
3. Mesleki beceri kazandırma eğitimleri	H-5.4: Sporun gelişimi için altyapının güçlendirilmesi ve çeşitli aktiviteler düzenlemek,	H-7.1: Bünyemizde bulunan spor branşları ile yapılan etkinlikleri ve amatör sporu destekleyecek faaliyetleri artırmak, H-9.2: Çalışanların mesleki ve kişisel gelişimlerine katkı sağlamak adına personelin tamamına hizmet içi eğitimler düzenlemek,
4. Sektörel çeşitliliğin artması hedefleri	H-2.4: Tarıma dayalı sanayiye ve teknolojik yatırımları teşvik ederek kırsalda gelir artırıcı katma değerli üretimi artırmak, mekânsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ile kırsaldan kente olan göçü azaltmak, H-4.3: Kentsel dönüşüm alanları belirleyerek yerinde, sürdürülebilir, adaletli ve katılımcı projeler üretmek,	H-6.3: Kırsal kalkınmanın sağlanması amacıyla her yıl en az 1 proje üretmek, H-6.4: Desteklenen kooperatif sayısını her yıl artırmak,
5. Öz gelirlerin artırılması	H-2.4: Tarıma dayalı sanayiye ve teknolojik yatırımları teşvik ederek kırsalda gelir artırıcı katma değerli üretimi artırmak, mekânsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ile kırsaldan kente olan göçü azaltmak, H-7.4: Belediyemizin güçlü mali yapısının sürekliliğini sağlamak.	H-9.1: Kaynak kullanımının etkinliğini artırmak, H-9.4: Taşınmazların tasarrufu ile öz gelirleri her yıl artırmak, H-9.5: Gelir artışı sağlayarak mali kapasiteyi güçlendirmek.

Kaynak: Manisa Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı; Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı.

4.2. Çevresel Dirençlilik

Yaşamsal mekânlar olarak kentlerin çevresel koşullarının niteliği, kentlerde yaşamlarını sürdüren insan ve topluluklar ile diğer canlıların sağlıklı bir şekilde var olabilmelerini etkilemektedir. Bu kapsamda kentlerin çevresel koşullarının tehlike ve risklerin ortadan kaldırılması veya en aza indirilmesi için gerekli önlemlerin alınması, kırılganlıklarının iyileştirilerek güçlendirilmesi, nüfus artışından kaynaklı düzensiz yoğunlaşmanın iyileştirilmesi, kentsel ekosistemdeki canlılığın oluşturulması ve doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin önlenerek korunması, konut alanlarının ve arazi kullanımının doğal afet ve diğer her türlü tehlikeleri göz önünde bulundurarak tercih edilmesi, kentsel yapının yaşanabilir bir mekân olması için sağlıklı ve güvenilirliği ön planda tutularak eylem planlarının bu amaç ekseninde yapılması, yeşil alanların sürdürülebilir olması için donatılar kazandırılması, küresel iklim değişikliğinin ortaya çıkabilecek etkilerine karşı bilinçlenmenin oluşturulması, altyapı sistemlerinin ihtiyaçlar kapsamında güvenilir ve

yeterli olması, kentsel gelişmenin ve ekosistemin doğru plan ve politikalarla sürdürülebilir olması gibi ekonomik ve beşeri faaliyetlerin yürütüldüğü kentsel mekânların çevresel dirençliliğinin oldukça önemli olduğu görülmektedir (URL-7, 2024).

Bu alt başlık altında çevresel dirençlilik kendi içinde de alt ölçütlere ayrılmıştır. Bu ölçütler ise “afet hazırlık tedbirleri, doğal kaynakların korunması, düzenli kentleşmenin sağlanması, yeni yeşil alanlar oluşturulması ve altyapı iyileştirme çalışmaları” olarak yer verilmiştir (Yaylı ve Kaya, 2023).

Tablo 3. Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Çevresel Dirençlilik

Çevresel Dirençlilik Başlıklar	Alt	Manisa Büyükşehir Belediyesi	Muğla Büyükşehir Belediyesi
1. Afet hazırlık tedbirleri		H-6.1: Toplumda afet riskleri farkındalığını artırmak ve önleyici tedbirleri yaygınlaştırarak afetin olumsuz etkilerini azaltmak, H-6.2: Yangın ve kazalara müdahale kapasitesinin artırılması ve etkin itfaiye hizmetlerini sürdürmek,	H-8.1: İtfai olaylar, afet ve acil durumlar açısından ilimizde yaşanacak can ve mal kaybını asgari seviyeye indirmek,
2. Doğal kaynakların korunması		H-1.1: Daha yaşanabilir bir çevre yaratmak için atık yönetim sistemi geliştirmek ve doğa bilincini oluşturmak, H-1.3: Hava kirliliğini azaltmak ve enerji verimliliğini artırmak amacıyla bölgesel ısıtma sistemini yaygınlaştırmak, H-3.2: İl sınırlarımız içerisinde modern, çevreci ve çağdaş ulaşım yapılarını oluşturmak, H-4.4: Manisa halkına daha yaşanabilir bir çevre için yeşil alan ve sosyal donatılar kazandırmak,	H-1.1: Sorumluluk alanımızın tamamında deniz kirliliği ile daha etkin bir şekilde mücadele etmek ve çevreci tesisler kurmak, H-1.2: İklim değişikliğini azaltacak ve buna uyum sağlayacak eylem planları yapmak, H-1.3: Atıkları çevreye zarar vermeden bertaraf ederek, yaşama olanağına sahip daha çok temiz alan oluşturmak, H-1.4: Hafriyat toprağı inşaat ve yıkıntı atıklarının kontrolü ile bertarafını yapmak, H-1.5: Kent içi projeli yolların yağmur sularının çevre ve insan sağlığına zarar vermeden toplanmasını sağlamak, H-5.2: Ulaşım sistemine bağlı karbon emisyonunu %10 azaltmak, H-5.4: Belediyemiz tarafından sunulan liman hizmetlerini çevreye daha duyarlı hale getirmek, H-6.5: İlimizdeki sulama tesislerinin bakım onarım yenileme işlemlerine katkı sağlamak,

3. Düzenli kentleşmenin sağlanması	H-1.2: Kent ve halk sağlığına ilişkin riskleri azaltmak ve halk sağlığını iyileştirmeye yönelik uygulamaları yürütmek, H-4.1: Planlamaya altlık teşkil eden işlemleri gerçekleştirerek imar planı çalışmalarını yapmak ve imar faaliyetlerini etkin bir biçimde yürütmek, H-4.3: Kentsel dönüşüm alanları belirleyerek yerinde, sürdürülebilir, adaletli ve katılımcı projeler üretmek,	H-4.1: Tüm ilçelerde gerekli alanlarda bütüncül plan ya da plan revizyonlarını yapmak, H-4.3: Her yıl en az 1 restorasyon projesi hazırlamak, H-4.4: Her yıl en az 4 mimari uygulama projesi hazırlamak veya hazırlattırmak,
4. Yeni yeşil alanlar oluşturulması	H-4.4: Manisa halkına daha yaşanabilir bir çevre için yeşil alan ve sosyal donatılar kazandırmak,	H-1.6: Yeşil alanları sürdürülebilir kılmak ve yeşil alan miktarını %5 artırmak,
5. Altyapı iyileştirme çalışmaları	H-3.3: Sorumluluğumuzda bulunan yollarda ulaşımı kolaylaştırıcı altyapıları yapmak, H-4.1: Planlamaya altlık teşkil eden işlemleri gerçekleştirerek imar planı çalışmalarını yapmak ve imar faaliyetlerini etkin bir biçimde yürütmek,	H-5.6: Altyapı yatırım programlarını ilgili kurum ve kuruluşların tamamı ile birlikte yaparak, projeleri tam zamanında bitirmek.

Kaynak: Manisa Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı; Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı.

4.3. Toplumsal Dirençlilik

Bir toplumsal yapıdaki düzen birçok unsura bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bu kapsamda ekonomik, sağlık, eğitim, güvenlik, huzur, refah ve ahlak gibi unsurlar toplumsal yaşamda düzenin sağlanmasında oldukça önemlidir. Ayrıca toplumum kapsayıcı ve birbiriyle uyumlu olması, topluluklardaki bireylerin vatandaş olarak katılım bilincine sahip olması, toplumsal yapıda sosyo-kültürel açıdan yapılan faaliyetler, toplumda huzuru ve güvenliği bozacak suç ve suça teşvik edecek durumları giderecek önlemlerin alınması, toplumsal hayatta ortaya çıkabilecek risk ve tehlikelere karşı etkili ve etkin müdahale hizmetlerini sağlamak, eğitim, sağlık, gıda, barınma gibi yaşamsal sürdürülebilirliğin gelişimi için temel olan bu gereksinimlere erişimin herkes tarafından kolay ve açık şekilde olması gibi durumlar toplumsal düzenin sağlanmasına yardımcı olmaktadır. Bu düzen kamu idareleri tarafından belirli bir çerçevede düzenlemelerin yapılarak uygulanması kentsel dirençliliğin sağlanmasında son derece önemlidir (URL-7, 2024).

Bu alt başlık altında toplumsal dirençlilik kendi içinde de alt ölçütlere ayrılmıştır. Bu ölçütler ise “sosyal ve kültürel etkinlikler, etkili acil müdahale hizmetleri, sağlık hizmetleri, eğitim hizmetleri ve suçu önlemeye yönelik tedbirler” biçimindedir (Yaylı ve Kaya, 2023).

Tablo 4. Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Toplumsal Dirençlilik

Toplumsal Dirençlilik Alt Başlıklar	Manisa Büyükşehir Belediyesi	Muğla Büyükşehir Belediyesi
1. Sosyal ve kültürel etkinlikler	H-5.1: Eğitim, sosyal ve kültürel faaliyetlerin düzenlendiği sosyokültürel alanları artırmak, H-5.2: Şehrimizin kültür, sanat ve turizm alanındaki gelişimine katkıda bulunarak cazibe merkezi haline gelmesini sağlamak, H-5.3: Dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal hizmetlerin üretilmesi yoluyla sosyal dayanışmayı güçlendirmek,	H-3.1: Muğla'nın farklı yapılarıdaki 13 ilçesinin sosyal ve kültürel durumunu göz önünde bulundurularak yapılan etkinliklerin sayısını artırarak daha geniş kitlelere ulaşımını sağlamak, H-3.2: Tiyatro, konser, şenlik ve festival dışında kalan, sanatın ve kültürün artmasına katkı sağlayacak faaliyetleri artırmak, H-3.3: Muğla Büyükşehir Belediyesi Orkestrasının gelişimini sağlamak, Muğla genelinde yapılacak evrensel müzik etkinliklerini artırmak ve katkı sunmak, H-3.5: Tarihsel ve kültürel değer taşıyan sahibi olduğumuz en az 4 tesise işlev kazandırmak,
2. Etkili acil müdahale hizmetleri	H-6.1: Toplumda afet riskleri farkındalığını artırmak ve önleyici tedbirleri yaygınlaştırarak afetin olumsuz etkilerini azaltmak, H-6.2: Yangın ve kazalara müdahale kapasitesinin artırılması ve etkin itfaiye hizmetlerini sürdürmek,	H-8.1: İtfai olaylar, afet ve acil durumlar açısından ilimizde yaşanacak can ve mal kaybını asgari seviyeye indirmek,
3. Sağlık hizmetleri	H-1.2: Kent ve halk sağlığına ilişkin riskleri azaltmak ve halk sağlığını iyileştirmeye yönelik uygulamaları yürütmek, H-1.4: Hallerin hizmet kalitesini artırarak gıda güvenliğini sürdürmek,	H-2.2: Sağlık hizmetlerinin kapsamını ve kalitesini artırmak, H-2.4: Çevre ve toplum sağlığı açısından büyük öneme sahip vektör mücadelesini tüm ilde yapmak ve rehabilite edilmemiş sokak hayvanı bırakmamak, H-2.5: Çiftlikten sofraya sağlıklı ve güvenli et temini hizmetini uluslararası standartlara uygun olarak sürdürmek,
4. Eğitim hizmetleri	H-5.3: Dezavantajlı kesimlere yönelik sosyal hizmetlerin üretilmesi yoluyla sosyal dayanışmayı güçlendirmek.	H-3.4: Muğla Büyükşehir Belediyesi Konservatuvarında bulunan bölümlerde eğitim gören öğrenci sayısını artırmak, yetiştirdiği sanatçılarla Muğla'nın kültür hayatına katkı sunmak,
5. Suçu önlemeye yönelik tedbirler	X	H-8.2: Hemşerilerimizin sağlıklı, huzurlu yaşamalarını sağlamak için denetimlerimizi artırmak,

		H-8.3: Şehrimize kalitesiz ve güvensiz meyve-sebze giriş çıkışını engellemek.
--	--	---

Kaynak: Manisa Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı; Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı.

4.4. Yönetimsel Dirençlilik

Yerel düzeyde halkla temas içinde bulunan ve onların yönetime katılımını sağlayan ve böylece katılımın aktif ve çok aktörlü olmasını sağlayan yerel yönetimlerin kent yönetiminde katılımı ön planda tutması, kentsel dirençlilik açısından oldukça önemlidir. Ayrıca yönetimin stratejik ve bütüncül olarak buna uygun becerilerin oluşturulduğu ve politikaların geliştirildiği, açıklık ve şeffaflığa önem verildiği, yerel yöneticilerin halka yakın olarak onlara ulaşılabilirliğin kolay olduğu bir yapılanmanın varlığı bahsi geçen konu eksenindeki etkisi büyüktür. Dolayısıyla kent yönetiminde kentsel dirençliliğin sağlanmasında yönetimsel dirençliliğin önemli bir olgu olduğu görülmektedir (URL-7, 2024).

Bu alt başlık altında yönetimsel dirençlilik kendi içinde de alt ölçütlere ayrılmıştır. Bu ölçütler ise “*yerel katılımın sağlanması-paydaşlık, yönetimde açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik, yöneticilerin halka yakınlığı ve erişilebilirliği, kamuoyu yoklamalarına başvurulması ve aktif kent konseyi yapılanması*” olarak düzenlenmiştir (Yaylı ve Kaya, 2023).

Tablo 5. Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyelerinin Stratejik Planlarında Yönetimsel Dirençlilik

Yönetimsel Dirençlilik Alt Başlıklar	Manisa Büyükşehir Belediyesi	Muğla Büyükşehir Belediyesi
1. Yerel katılımın sağlanması-paydaşlık	X	H-7.2: Sosyal Gençlik Masası aracılığıyla ilimizdeki tüm gençlerin sosyal etkinliklere katılımını sağlamak, H-10.1: Halkın karar alma süreçlerine katılımını artırmak, H-10.2: Paydaşlarla sürdürülebilir ilişkiler kurmak ve devamlılığını sağlamak.
2. Yönetimde açıklık, şeffaflık ve hesap verebilirlik	H-7.4: Belediyemizin güçlü mali yapısının sürekliliğini sağlamak.	X
3. Yöneticilerin halka yakınlığı ve erişilebilirliği	X	X
4. Kamuoyu yoklamalarına başvurulması	X	
5. Aktif kent konseyi yapılanması	VAR	X

Kaynak: Manisa Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı; Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı.

5. SONUÇ

İnsanların ve diğer canlıların yaşamlarını sürdürdüğü mekânsal yapılar olarak kentler, zaman içinde yaşanan değişim ve gelişmeyle beraber yoğun nüfus artışıyla karşı karşıya kalmıştır. Artan nüfusa bağlı olarak kentsel alanlardaki yerleşimlerin, düzensiz, çaprık ve plansız olmasından dolayı çevre üzerinde baskıları beraberinde getirmiştir. Aynı zamanda küresel iklim değişikliği, doğa ve insan kaynaklı afetler ve bunlara bağlı salgın hastalıklar, dirençsiz yapılar, kırılabilirlikleri artıran risk ve tehlike gibi birtakım sorunlar ortaya çıkmıştır. Bu durum kentsel alanlarda çok yönlü sorunlara yol açmakla beraber kentsel alanların direncini olumsuz biçimde etkilemiştir. Ayrıca kent yönetimlerinin yeterli kaynaklarının olamaması, aslında bu olumsuz durumları belirleme ve en aza indirme, bu durumlara karşı mücadele etme ve önleyici çözümler üretme ile yerinde, stratejik, esnek, doğru ve planlı kent yönetimlerinin oluşturulmasında yetersiz kalmasından kaynaklı kentlerin dirençli hale getirilmesi oldukça önemli hale gelmiştir.

Kentsel dirençlilikle ilgili alan yazın analiz edildiğinde uluslararası kuruluşlar kapsamında ele alındığı görülmektedir. Bu noktada kentsel dirençliliğin dört önemli boyutu bulunmaktadır. Bunlar ekonomik dirençlilik, çevresel dirençlilik, toplumsal dirençlilik ve yönetsel dirençlilik. Ayrıca burada belirtilen dört önemli boyutun her bir çatısı altında da kendi alt ölçütleri yer almaktadır. Bu kapsamda kentlerin direnç kapasitesinin daha iyi hale getiirilmesi ve mevcut olanın değerlendirilmesinde kent yönetimince oluşturulan çalışmalar ve ilgili dokümanlar, söz konusu konu ekseninde hazırlandıkları görülmektedir.

Çalışma kapsamında uluslararası kuruluşların kentsel dirençlilik boyutları göz önünde bulundurularak Manisa ve Muğla büyükşehir belediyelerinin, 2020-2024 yıllarını içeren stratejik planları ele alınarak incelemeler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada yer verilen her iki büyükşehir belediyesinin kentsel dirençlilik algılarının stratejik planlarındaki amaç ve hedeflerin farklı oldukları görülmektedir. Ancak her iki büyükşehir belediyesinin kentsel dirençlilik boyutlarını, kent yönetimleri için farkındalıkla dikkate aldıkları tespit edilmiştir. Her iki büyükşehir belediyesinin ekonomik dirençlilik boyutunun alt ölçütünde yer alan “*yerel istihdam alanlarının oluşturulması*” ölçütünün stratejik planlarda göz ardı edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum aslında kent yönetimlerinde önemli bir alt boyut olmakla beraber kent yönetimlerinin ekonomik yapıda daha güçlü hale gelmeleri ve yerel kalkınmanın oluşturulması bakımından ekonomik yapının kentsel dirençliliği sağlamasına yönelik farkındalığın yeterli düzeyde oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla kentsel dirençliliğin sağlanması için önemli olan bu hususuna gerekli önemin verilmediği şeklinde değerlendirmenin yapılması mümkündür.

Çevresel dirençlilik alt boyutu her iki büyükşehir belediyesinde eksiksiz bir şekilde stratejik planların amaç ve hedeflerinde yer aldıkları görülmektedir. Afet, kentleşmenin düzenli ve planlı şekilde sağlanmasında bütünleştirici ve iyileştirici şekilde hareket edilmesi, yeşil alanların kazandırılması ile alt yapı için hizmetlerin sağlanması gibi hususlar, aslında ilgili belediyelerin çevre konusuna verdikleri önemi ortaya koymaktadır.

Toplumsal dirençlilik boyutuna bakıldığında ise kentsel yapının güvenliği açısından stratejik planların amaç ve hedeflerinde “*suçu önlemeye yönelik tedbirler*” hususunun bulunması oldukça önemlidir. Nitekim bu husus, Manisa Büyükşehir Belediyesinin ilgili dokümanında yer almadığı görülmektedir. Bu durum sağlıklı ve güvenli bir yaşam, güvenli gıdaların temin edilmesi ve böylece denetiminin sağlanması gibi noktalarda kent yönetim sistemindeki sosyal yapının dirençli hale getirilmesi oldukça önemlidir. Ayrıca bunlar dışındaki diğer hususların her iki büyükşehir belediyesinin planlarında konu edinmesi, söz konusu belirtilen alt ölçütleri benimsedikleri ifade edilebilir.

Kentsel dirençliliğin yönetsel dirençlilik boyutuna bakıldığında ise her iki büyükşehir belediyesi için stratejik planlarında üzerinde durulması ve dikkate alınması gerektiği bir konu olarak değerlendirilmektedir. Böylece ilgili büyükşehir belediyelerinin kent yönetimindeki yönetsel farkındalığı iyileştirebileceklerini söylemek mümkündür. Bu kapsamda her iki büyükşehir belediyesinin özellikle “*yöneticilerin halka yakınlığı ve erişilebilirliği*” ile “*kamuoyu yoklamalarına başvurulması*” alt ölçütlerine yer verilmesi gerekmektedir. Buna ek olarak yönetsel dirençlilik boyutunda ayrı ayrı eksiklikleri olan alt ölçütlerin göz önünde bulundurularak stratejik planda özenle ve kapsamlı bir şekilde yer verilmesi oldukça önemlidir. Böylece yeterli ve gerekli bilgiye kolaylıkla erişilebilmenin önündeki engeller ortadan kaldırılmış olacaktır.

Kent yaşamında çevreye duyarlılık, dayanışma, hesap verebilirlik, saydamlık, şeffaflık ve katılım gibi ilkelerin kent yönetiminde kent konseyleri aracılığıyla gerçekleşmesi durumundan yola çıkarak kentsel dirençliliğin sağlanmasında kent konseylerinin önemli role sahip oldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kapsamda yönetsel dirençliliğin alt ölçütü olan “*aktif kent konseyi yapılanması*” ölçütünün Manisa büyükşehir belediyesi stratejik planında yer aldığı ve Muğla Büyükşehir Belediyesi planında ise yer verilmediği tespit edilmiştir. Buna ek olarak Muğla büyükşehir belediyesinin 2020-2024 stratejik planının ilk versiyonunda kent konseyleri kavramlarının yer aldığı ve 2022 yılında güncellenen yeni versiyonunda bu olgunun kullanılmadığı sonucuna yapılan analizle ulaşılmıştır.

Manisa ve Muğla Büyükşehir Belediyesinin stratejik planlarında kentsel direnç/dirençlilik ile dirençli kent olgularına yer vermemeleri de eksiklik olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak her iki büyükşehir belediyesinin kentsel dirençlilik algılarının bazı eksiklikler bulunmalarına rağmen kentsel dirençliliğe yönelik çalışmalar yaptıkları ve belli bir düzeyde gelişmiş oldukları görülmektedir. Bu doğrultuda eksik kalan kısımların iyileştirilmesi için iki tür çalışma gerekli kılınmaktadır. Bunlardan biri mevcuttaki stratejik planların güncellenerek ilerleme kaydedilmesidir. Diğeri ise sonraki 5 yıllık dönemi kapsayacak şekilde hazırlanacak stratejik planlarda bu eksikliklerin dikkate alınarak ölçülebilir nitelikte hazırlanması, gözden geçirilmesi ve uygulamaya konulmasıdır. Her iki doğrultuda yapılacak çalışmalara bakıldığında kentsel dirençliliğin kapsamlı bir şekilde sağlanması ve kentsel dirençlilik farkındalığının oluşmasında büyük önem taşıdıkları düşünülmektedir.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Makalenin tüm süreçlerinde Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi'nin araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hareket edilmiştir.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

Yazarın herhangi bir kişi ya da kuruluş ile çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (2008). Stratejik yönetim ve stratejik planlama. *Çimento İşveren*, Temmuz-Ağustos. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/318700935_Stratejik_Yonetim_ve_Stratejik_Planlama
- Akyüz, D. ve Başaran, İ. (2023). *Belediyelerin stratejik planında afet yönetimi: Manisa büyükşehir belediyesi üzerine bir inceleme*. 26-27 Ağustos 2023 Ases II. Uluslararası Afet Kongresi, Kahramanmaraş.
- Akyüz, D. ve Coşkun, B. (2023). *Belediyelerin stratejik planında çevre yönetimi Muğla büyükşehir belediyesi örneği*. 19-20 Ocak 2023 Bingöl Üniversitesi II. Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresi, Bingöl.
- Albayrak, A. N. ve Bostancı, S. H. (2023). *Dirençli kent*. Yakup Özkaya, Kıvanç Demirci, Veysel Erat ve Aytaç Duran (Ed.). *Afet Ansiklopedisi* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Altunışık, S. ve Tufan Emimi, F. (2024). Sendai sözleşmesi bağlamında tamp ve tarap eylem planlarının deprem dirençliliği açısından incelenmesi. Semiha Sultan Tekkanat (Ed.). *Afete Dirençli Kentler ve Afet Yönetimi* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık
- Ar, A. F. (1996). *Büro yönetimi teknikleri*. Ankara: Yargı Yayınevi.
- Barry, W. B. (1986). *Strategic planning workbook for public and nonprofit organizations*. St. Paul: The Amherst H. Wilder Foundation Publishing.
- Başaran, İ. ve Akyüz, D. (2022). Sürdürülebilir kentleşme bağlamında sosyal belediyecilik anlayışı: Muğla büyükşehir belediyesi sen de gel down kafe örneği. Mahmut Bozan ve Salih Çiftçi (Ed.). *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Siyaset ve İdareye Akademik Bakış* içinde, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Belediyeler İçin Stratejik Planlama Rehberi (2019). Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. Ankara.
- Bilik, M. B. (2024). Kentsel dirençlilik bağlamında Van ve ilçelerinin afet risk durumu. Semiha Sultan Tekkanat (Ed.). *Afete Dirençli Kentler ve Afet Yönetimi* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Bracker, J. S. (1980). The historical development of the strategic management concept. *The Academy of Management Review*, Volume: 5, No: 2.
- Bryson, J. N. (1995). *Strategic planning for public and nonprofit organizations*. San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
- Chandler, A.D (1984). *Strategy and structure: chapters in the american industrial enterprise*. London: The Massachusetts Institute of Technology Press.
- Coşkun, B. ve Pank Yıldırım, Ç. (2018). Türkiye’de stratejik planlama: son dönem gelişmelerin incelenmesi. *Strategic Public Management Journal*, Volume 4, Issue 8.
- Coşkun, B. ve Almalı, V. (2020). Belediyeler ve stratejik planlama: Van ve Muğla büyükşehir belediyelerinin 2015-2019 yılları stratejik planlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Strategic Public Management Journal*, Volume 6, Issue 11.
- Çelik, V. (1994). Etkili bir okul için stratejik yönetim. *Eğitim ve Bilim*, Cilt: 18, Sayı: 93.
- Çiftçi, S. (2022). Akıllı kentler üzerine orta vadeli bir projeksiyon. Mahmut Bozan ve Salih Çiftçi (Ed.). *Cumhuriyetin Yüzüncü Yılında Siyaset ve İdareye Akademik Bakış* içinde, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çomaklı, Ş. E., Ekici, K. M. ve Şahin, T. Z. (2007). *Geleceği planlamada stratejik yönetim*. Ankara: A-C Yayınevi.
- Diñçer, Ö. (2013). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Diñçer, Ş. E. ve Yalçın Ercoşkun, Ö. (2021). Kent planlamada yeni bir yöntem önerisi: kentsel dirençlilik endeksi. *Dirençlilik Dergisi*, Sayı: 5. Cilt: 2.

- Dursun, H. (2004). Kamuda toplam kalite yönetimi (tky) uygulamasında elde edilen faydalar. *Türk İdare Dergisi*, Yıl: 76 Sayı: 442.
- Eryılmaz, B. (2019). *Kamu yönetimi*. İzmit-Kocaeli: Umuttepe Yayıncılık.
- Figueredo, L., Honiden, T., & Schumann A., (2018). "Indicators for Resilient Cities", OECD Regional Development Working Papers, No. 2018/02, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/6f1f6065-en>
- Güçlü, N. (2003). Stratejik yönetim. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt: 23, Sayı: 2.
- Jabareen, Y. (2013). Planning the resilient city: concepts and strategies for coping with climate change and environmental risk. *Cities*, Volume: 31.
- Kamu İdarelerince Hazırlanacak Stratejik Planlar ve Performans Programları ile Faaliyet Raporlarına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2021).
- Kaya, H. ve Yaylı, H. (2023). Belediyelerin kentsel dirençlilik algısını stratejik planlardan okumak: TR71 bölgesi örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Sayı: 6. Cilt: 2.
- Kayar, İ.ve Kutlu, S. Z. (2022). Kentsel dirençlilik ve çevresel sürdürülebilirlik ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Troyacademy*, Cilt: 7. Sayı: 2.
- Keleş, R. (2020). Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kemeç, A. (2022). *Kentsel dirençliliği azaltan etkilerin Türkiye örneğinde incelenmesi*. 9 Th International Conference on Social Sciences & Humanities. ss: 360-373. Burdur.
- Kerman, U., Altan, Y., Aktel, M. ve Öztop, S. (2012), Belediyelerde stratejik planlama: ege bölgesi il belediyeleri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 17, Sayı: 2.
- Manisa Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı.
- Muğla Büyükşehir Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı.
- Öztürk, N. K. ve Demirel, Ö. (2022). Büyükşehir belediyeleri stratejik planlarında kentsel dirençlilik: TR32 bölgesi. Hamza Ateş (Ed.). *Dirençli Şehirler İçin Vizyoner Yönetim* içinde. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Yayınları.
- Parlak, B. (2011). *Kamu yönetimi sözlüğü*. Bursa: MKM Yayıncılık.
- Parlak, B. ve Doğan, K. D. (2021). *Kamu yönetiminde yeni trendler*. Sakarya: Değişim Yayınları.
- R.david, Fred, R.david., Forest & Meredith E.david (2023). *Stratejik yönetim*. (Çev. Şener, İrge ve Karapolatgil, Ahmet Anıl). Ankara: Palme Yayınevi.
- Şen, G. (2023). Dirençlilik. Yakup Özkaya, Kıvanç Demirci, Veysel Erat ve Aytaç Duran (Ed.). *Afet Ansiklopedisi* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Tufan Emni, F. (2021). Stratejik plan. Emre Akcagündüz, Esmeray Alacadağlı ve Yasemin Mamur Işıkcı (Ed.). *Kamu Yönetimi Ansiklopedisi Genişletilmiş 2.Cilt* içinde. Ankara: Astana Yayınları.
- Tuğaç, Ç. (2019). Kentsel dirençlilik perspektifinden yerel yönetimlerin görevleri ve sorumlulukları. *İdealkent-Kent Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 28, Cilt: 10.
- Ulusların ve Toplulukların Afetlere Karşı Dayanıklılığının Geliştirilmesi (UNISDR) (2010).
- Yalçın, Ö. (2023). Kentsel Direnç. Yakup Özkaya, Veysel Erat, Kıvanç Demirci ve Aytaç Duran (Ed.). *Yerel Yönetimler, Kent ve Çevre Politikaları Ansiklopedisi* içinde. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003).
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004).
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu (2005).
- 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012).
- 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018).
- 13 sayılı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018).
- URL-1 (2024). Erişim Adresi: <https://www.urban-response.org/system/files/content/resource/files/main/city-resilienceframework-arup-april-2014.pdf>
- URL-2 (2024). Erişim Adresi: <https://bebka.org.tr/wpcontent/uploads/2021/07/Resilient-Cities-OECD.pdf>
- URL-3 (2024). Erişim Adresi: <https://mcr2030.undrr.org/who-we-are#strategic-objectives>
- URL-4 (2024). Erişim Adresi: <https://www.worldbank.org/en/topic/disasterriskmanagement/brief/city-resilience-program>
- URL-5 (2024). Erişim Adresi: <https://www.gfdrr.org/en/crp>

URL-6 (2024). Erişim Adresi: <http://www.sp.gov.tr/tr/stratejikplan/s/1855/Manisa+Buyuksehir+Belediyesi+2020-2024>

URL-7 (2024). Erişim Adresi: <https://www.oecd.org/cfe/regionaldevelopment/resilient-cities.htm>